

GRUDIA

Štev. 1.

1929.

Leto VI.

VSEBINA ZVEZKA 1.

MANO: Kitajska lirika. — SIBE MILIČIČ: Jagenček božji. — Predica. — JANŽE: O političnih razmerah v Rumuniji. — FR. KAFOL: Oskrbovanje travnikov in pridelovanje krme. — KRSTO: Nekaj pripomb k članku v 10. številu Grude. — JOLE KARADJOLE: Kmetijski pokret in nova generacija. — INŽ. I. JELAČIN: Abecednik krmljenja možnih krav. — Esperanto v Jugoslaviji. — Organizacija. — Prosvetni Glasnik. — Za zabavo in smeh. — Skrb za zdravje.

Celoletna naročnina „Grude“ znaša Din 30.—. Za dijake in vojake Din 20.—.
V podrobni prodaji stane „Gruda“ Din 3.—.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: Ljubljana, Šelenburgova ul. 7/II. — Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača. — Ureja: Uredniški odbor. — Odgovarja: dr. Janže Novak.

LISTNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE. Cenjene naročnike naprošamo, da nam morebitne napake v naslovih itd. nemudoma sporoče. — Vse zamudnike pozivamo, naj naročnino čimprej poravnajo. Kakor Vi zahtevate redno sprejemanje lista, tako moramo zahtevati mi od Vas, da v redu izpolnite svojo dolžnost. Pošljite torej zaostalo naročnino takoj. Kdor nima položnice, mu jo na zahtevo radi ponovno pošljemo.

NAJBOLJSI

v materijalu
in
lepih opremah
so edino

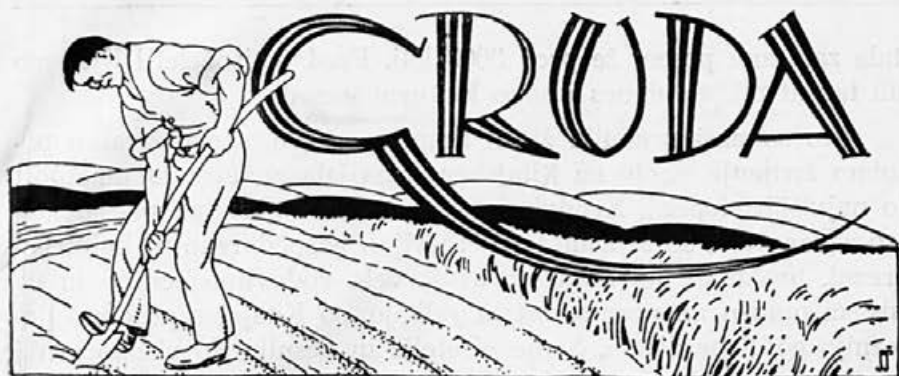
GRITZNER in ADLER

šivalni stroji in kolesa, za dom in
obrt, pletilni švicerski stroj DU-
BIED, pisalni URANIA.

Ugodni plačilni pogoji - pouk brez-
plačen samo pri

Josip Petelinc
Ljubljana.

**Pridobivajte
novih naročnikov
na
„GRUDO“**

VII

MISEČNIK
ZA LJUDSKO
PROSVEITO

1

Mano:

Kitajska lirika

(v prevodu Alojzija Gradnika).

Brezuspešna prošnja.

Po cesti šla sva, tiho šla,
Držala sem ga za rokav
in žalostna, prežalostna
sem rekla mu: „Ne bodi hud,
ne bodi hud, ne bodi krut,
saj veš, kaj moja ti ljubav
že dala v vdanosti je zvestil!“
On pa je dalje šel po cesti.

Vsa trudna tekla sem za njim.
Prijela sem ga za roko
in mislila, da omedlim.
Držala sem njegovo dlan
in rekla: „jočem noč in dan.
Povej samo, povej, kako
ti je pozabiti mogoče
zvestobo te ljubezni vroče,
ko meni bolj in bolj si drag?“
On pa pospešil je korak.

Ko smo prečitali to brezupno prošnjo, pač nismo pomislili,
da se je tako priprosto in prisrčno iztrgala iz nežnega srca in po-

stala zapisana pesem že pred 3000 leti. Pred tritisoč leti! Kje smo bili takrat mi, vsi danes visoko kulturni narodi!

Ko so naši predniki živeli najpreprostejše, skoro živalim podobno življenje, se je na Kitajskem razvijala znanost in umetnost do najvišjih stopenj. Neodvisni od drugih narodov, po narodi dobro zavarovani, so se samobitno razvijali gospodarsko in kulturno. Trezni, praktični, navezani na svojo zelo rodovitno zemljo in ne misleči mnogo na posmrtnost in religijo, so Kitajci s posebno ljubeznijo gojili pesništvo. Svoje pisatelje in pesnike so visoko cenili in so jim navadno zaupali visoka uradniška mesta na cesarskih dvorih. Mnogi so bili osebni prijatelji cesarjev.

Še pred kakimi 70 leti je Evropa vedela malo ali nič o Kitajski. V zadnjih desetletjih so nam nekateri raziskovalci odkrili to doslej nedostopno zemljo in začeli proučevati njih zgodovino, kulturo, vero in običaje. Izvedeli smo, da so Kitajci že 2200 let pred Kristom imeli državne šole, da je njih pisava zelo težka, ker obsega več tisoč znamenj za razne besede, ki so po večini enozložne.

Ko so že davno dosegli najvišjo stopnjo kulture, so na tej točki obstali. Pomladitev, nadaljen porast bi mogel nastati le po pomešanju z drugimi plemeni.

Duševnost Kitajcev nam najbolj razodevajo njih pesmi, ki so prevedene na mnoge evropske jezike. Letos smo tudi mi Slovenci dobili knjigo Alojza Gradnika „Kitajsko liriko“. Lepa knjiga, vsa eksotična že po zunanosti, skriva v sebi bisere, iztisnjene iz src in iz misli že pradačno strohnelih Kitajcev, ki pa v našem jeziku donè tako domače, tako gladko in prisrčno, kot da so pristno naše, kot da so sestre ostalih Gradnikovih izvirnih pesmi...

Naj na kratko preletimo vso knjigo. Temelj kitajskega pesništva je zbirka, imenovana „Šiking“. Obsega 311 spevov, ki jih je povzel iz najstarejše zbirke kitajski modrijan, nekak ustanovitelj enega izmed verskih sistemov Konfucij (Kung-fu-tse). Te pesmi izvirajo iz dobe od 17. do 7. stoletja pred Kr. Te pesmi opjevajo ljubezen, delo, lepoto zemlje, življenje med vojno, uboštvo.

Odpor proti vojni izdaja „Tožba garde“.

Vojvoda!

Orli cesarjevi smo in njegovi sokoli,
deca pa naša brez kruha je, žene brez soli,
v tuji nam prsti trohne nezasute kosti...

in „Na maršu“

Ko lačne pse nas šiba krik povelja
in brez odmora nas iz dneva v dan
smrt goni od zaselja do zaselja
sestradane in polne gnusnih ran.

Od suše črna polja so in rože,
ženo pogrešam, — nisem jaz junak, —
pogrešam žamet njene bele kože,
orožje moje pa naj vzame vrag!

Kakor danes pri nas, tako toži dekcle nad trdosrčnostjo svojcev,
ki ji branijo ljubiti fanta, ki se ponoči pne na vrbo, „ki mladoleta
pod njenim oknom vitke veje spleta“, preskakuje zidove dvorišča
njenega, lomi veje in nima usmiljenja z njeno murvo ter podira
ograje in tepta rožice v njenem vrtu.

— o vem, da bom brez tebe ovenela mlada,
sam veš, kako bi bila tvoja rada.
Pozabi me, ne misli več na me!

Kakor naše dekcle, se pred 3000 leti posmehuje mlada Kitajka
bojazljivcu:

Še ne pogleda me, ne zine; glup
obrača stran se in še ne pozdravi.
Naj mu pomignem: Bliže k moji glavi!
Naj mu kar sama prvi dam poljub?
Če še prijeti pluga ne zna prav,
kako, neroda, bi šele oral?

V 7., 8. in 9. stoletju, med tem ko je Evropa najbolj propadala,
je živelo na Kitajskem 2200 pesnikov, ki so spisali 48.900 pesnitev.
Največji pesnik je Li-Tai-Po, ki ga časte kot polboga. Še danes,
1200 let po njegovi smrti, prepeva njegove pesmi staro in mlado,
kmet in meščan. Evo ene njegovih najnežnejših:

Ribič pomladi:

Pomladna prst je že popila sneg,
rumeni listi vrb so že vzbrsteli
in od cvetolič breskev rdeč je breg.

Kot stopljeno srebro se ribnik belí,
od rož do rož hiti metuljev roj
in srka med čebela pri čebeli.

Odpel zamišljen ribič čoln je svoj
in vrgel mrežo v vodo, ki se kala
in lomi solnca zlatopeni soj.

Misli na njo, ki je doma ostala
kot ptička v gnezdu, plahi lastavici
podobna, krotka vsa nežna, mala.

Na njo on misli, ki ga bo objela,
ko ji prinese truden mrežo jela,
kot nosi samec-ptič svoj plen samici.

Naj h koncu omenim še eno pesem iz 11. stoletja od Lu-Tong-Po. Čisto tako kot naš kmetič, občuti tudi kitajski ratar po zimi:

Zdaj že prišla je zima. Ko oblak
metuljev belih pada, pada sneg
neslišno na polje in log in breg.

Otožen oratarjev je pogled,
lopate, krampe in kosir in srag
prepolni plug pospravlja v hrame spet.

Zemlja, družica mu, mrtva leži.
Ko zrno je sejal v pomladni čas,
zakopal je še svoje misli v njo.

Ko pa poletje toplo je prišlo
in žetev vzbohotela je, nazaj
mu dala verno je, pri klasu klas,

Zdaj vse pri kraju je in ko oblak
metuljev belih pada, pada sneg,
neslišno na polje in log in breg.

Toplo priporočamo vsakomur, da si nabavi to Gradnikovo knjigo Kitajske lirike, da si s čitanjem teh biserov vsaj včasih ogreje otrplo srce. Knjiga stane Din 55, potem naše Zveze pa Din 45.—

Sibe Miličič:

Jagenjček božji.

Drugi dan že leži v porodnih bolečinah. Njena trudna, izmučena glava počiva brez pomoči, skoraj mrtvaško na beli blazini. Le velike, črne oči se gibljejo v temnih očesnih votlinah neprenehoma, kot dve nemirni živalici v svojih luknjah... Gleda okrog: vse mirno; posluša: vse tiho: Ne ve, koliko je ura. Dolgo je spala; bolečine so popustile.

Z glavo, naslonjeno na posteljo, spi njena mati. Dve noči je bedela nad njo, dalje ni vzdržala: premagal jo je spanec.

Mara jo pogleda in lahek nasmeh ji oživi blede, uvelo lice. Edina mati jo razume, ona edina se zanjo žrtvuje. Tudi njej, večni žrtvi, postane toplo pri pogledu na mater, ki se ji daje vsa, ki se niti za trenutek ne utruji, darujoč se neprestano.

Vzdignila je roko, hoteč jo položiti na materino glavo, a roka, oslabela, pade težje, nego je hotela ter prebudi mater.

— Kaj je? se iznenadi.

— Nič. Slučajno, nehote sem vas zbudila, le spite!

— Ne morem. Dovolj bo: mislim, da sem dolgo spala.

Umolkneti. Nekdo je pel na ulici, nekje daleč je nekdo klical. In zopet vse tiho.

— Mati! krikne Mara in stisne materino roko.

— Kaj je, Mara? Zopet! Ne nori!

— Ne morem več, mati! Ne zdržim. Čutim, da sem čisto pri kraju. Tako sem slaba!

— Miruj! poslali smo po zdravnika. Saj mora biti že blizu.

— Ne prenesem, umorilo me bo!

Zganila se je in bolečine so se ponovile. Njen blede, izmučeni obraz se je spačil v boleznem krču.

Mati se sklanja nad njo, jo tolaži.

— Pokličite Antona, krikne Mara naenkrat. Pokličite Antona!

Saj sama ne ve, zakaj ga kliče. Čisto nagonsko hoče, da bi bil tu, da vidi, koliko ona trpi radi njega.

Mati se dvigne in stopi na prag, da poišče Marinega moža. Pokliče. On ne odgovori. Gotovo je v kleti.

Stopi po kamenitih stopnicah; vrata v klet so odprta.

— Anton!

Nagel, ves zamazan, z izrazom največje radovednosti na obrazu, prihiti iz kleti.

— Tu sem, kaj pa je?

A kmalu vidi, da se je zmotil, zato ponovi mirneje:

— Kaj je.

— Kliče te, da prideš k njej.

On pa odmahne z roko:

— Sod pušča vino, vse bo izteklo. Počil je obroč pa pušča!

— Samo za hip. Težko ji je, pridi!

Mrmrajoč nekaj pri sebi, se težko dviga po stopnicah. Starka stopa pred njim.

Zaprthi oči je ležala Mara. Ko sta vstopila, je počasi odprla trepalnice, njene velike, črne oči so žalostno obstale na obeh in dve debeli solzi sta zablesteli na njenih trepalnicah.

— Težko mi je, reče boječe; kdaj dospe zdravnik?

— Ne vem. Ivan in mati sta šla ponj. Moral bi biti že tu. Ne vem, zakaj ga še ni! naglo odgovarja Anton in se obrne k vratom.

— Anton! zašepeta ona tiho, skoraj mrtvaško.

On samo odmahne, kot da ga vse to dolgočasi.

— Anton! Umrla bom: umiram! izgovori ona in brez števila solz se ji vlije po licih.

Mati jo objame in skuša potolažiti. On zastane sredi sobe. Videlo se je, da ne ve, kaj mu je storiti. Nazadnje se odloči in počasi odkoraka nazaj doli v klet.

•

Pred letom se je vrnil Anton iz Amerike.

Petindvajset let ni vedel nihče zanj! Odkar je odpotoval, ni pisal živi duši. Nikomur ni javil svojega prihoda, ko se je vrnil. Nenadoma se je pojavil v vasi, kjer so ga bili že vsi pozabili.

V vasi ni imel nikogar in ničesar: ne rodbine, ne imetja. Oče njegov se je doselil z drugega otoka, bil je čevljar. Mati mu je umrla, ko je bil še otrok, očeta je izgubil v svojem dvajsetem letu. Pri bogatem kmetu si je izposodil, kolikor je rabil za pot in je odšel v Kalifornijo kopat zlato.

Po dvajsetih letih mučnega življenja od Kalifornije do Nove Zelandije (kjer je kopal gume), se je odločil za obdelovanje zemlje v Argentini. Tu je čez pet let obogatel. Setve so uspevale in vrnil se je domov, v petinštiridesetem letu svojega življenja. Kupil je hišo in posestvo neke obubožane rodbine in se pričel ogledovati za deklico, ki bi mu rodila sina, da bo imel komu izročiti vse, kar je zaslužil v tujini.

Dolgo je iskal, naposled jo je našel: dobro, tiho, iz Ljubičičeve hiše — Maro. Ubogala je svojega očeta, ki je zahteval, da vzame Antona. Predala se je možu z vso udanostjo, ki jo čuti otrok napram starejšemu.

Pri vsej trdoti človeka, ki je vse svoje ustvaril sam, je bil z njo vendarle dober in pazljiv, kolikor je pač znal in mogel. Pri njem je bilo vse že odrejeno, ni sanjal o ljubezni, vzel si je ženo zato, da dobi sina, naslednika.

In ko je Mara po kratkem času začutila pod srcem dete, je bil on ves razdragan, ves vesel in poln radosti. Objel jo je nežno,

prisrčno, ves srečen in blažen, ker prihaja o n. On, za katerega se je mučil, radi katerega je obhodil ves svet.

In Mara je sedaj prvič občutila, da je ona podlaga sreče, da je temelj hiše, ki jo zida, da je ona ob svojem možu, da je vse njegovo tudi njeno, da mu je enaka.

Bila je ponosna in srečna. Samozavestna, ne več boječa kot doslej — čutila se je mater njegovega otroka.

Nekega dne, bila je velika poledica, se je spuščala po kamenitih stopnicah v klet, da natoči vina za večerjo. Bilo je temno. V eni roki je nosila leseno posodo za vino, v drugi oljnato svetiljko. Šla je pazljivo. Sveča je svetila slabo. Ko je stopila na drugo stopnico, ji noga zdrsne in ona se skotrlja preko šestih stopnic v klet. Nihče je ni slišal, ko je kriknila.

Nekaj časa je ležala v nezavesti. Hudo se je udarila v bok in v desno roko. Ko poskuša vstati, začuti, da se je v njej nekaj pretrgalo. Od groznega strahu ji odpovedó noge in roke in komaj se ji posreči, da zakliče glasneje, da bi slišal on.

Prihitel je v klet, a ni videl ničesar. Zakliče: Ona mu zamolklo odgovori. Ko se spusti po stopnicah, zadene ob njo. Ležala je na tleh kakor mrtva.

Strašna misel mu šine pred očmi. Dvigne jo s svojimi rokami, odnese jo po stopnicah v hišo in jo položi na posteljo. Potem naroči sosedi, naj privedejo mater.

Takoj po materinem prihodu osedla mezga in pošlje v mesto po zdravnika. Potem stopi v kot in si z rokama pokrije obraz.

Dokler si je mati dala opraviti okrog nje, ni zastokala, ni čutila zunanjih bolečin, le bala se je in s strahom čakala, kdaj se prično bolečine v drobu, ki ji odkrijejo vso grozo njene nesreče.

In te bolečine so se naenkrat pojavile, tako silne, da se je onesvestila. On pa je razumel vse. Skrčene prste si je zaril v lase in zaihtel.

Ko se je zavedla je bil njen obraz ves preplašen. Čutila se je krivo pred njim in ko so njene solzne oči obstale na njem, je samo zastokala.

Zopet je padla v nezavest.

Tedaj se zasliši topot mezga.

— Zdravnik! reče nekdo.

On skoči iz sobe in zadene na pragu ob zdravnika.

— Pomagajte, gospod doktor! zavpije. Za Boga, pomagajte! Zdravnik ne odgovarja, stopi v hišo in naravnost k bolnici.

Anton ni maral za njim. Šel je na dvorišče in nervozno stopal sem in tja. Vse sanje o sreči so tonile. En sam človek bi še zamogel rešiti vse z eno samo besedo.

Skozi okno je videl, kako se gibljejo po sobi velike sence. Pripravljajo nekaj. Nekdo pride in zajame vodo. Zahtevajo brisačo. On molči, skoro skriva se. Vse je tiho. Samo tiste sence gredo po sobi neprestano, on jih dobro razločuje. To je senca matere, druga je sosedina, tam je zdravnikova senca. Viha rokave... Zdravnikova senca se nagne... in vse sence se umirijo. Tišina.

Anton drgeta kot šiba. Sedaj je trenutek, sedaj! Sedaj bo izvedel vse. Nepremično zre v okno. Mir. Vsi mirujejo. Nenadoma se sence razbeže, teko po sobi, pode se. Glej, zopet so se umirile nad posteljo na stropu, na zidu. Mirujejo...

Krik.

Pri srcu ga zazebe. Malo da se ne sesede...

— Vse je končano! reče in zajoče.

Pokličejo ga.

Počasi kot da gre pred sodbo, stopa po stopnicah. Ko stopi v sobo, ga vsi pogledajo. A on ve že vse, razume vse.

Mara, bleda kot smrt, izmučena, zlomljena, je imela še toliko moči, da si je zakrila obraz z blazino, da ga ne bi videla. Jokala je krčevito.

Zdravnik si je opral roke, pobral svoje orodje in obljubil, da se vrne jutri; nato je odšel.

Zopet topot mezga. Sosedo odidejo — on pa ostane z njeno materjo v sobi, otožni kot grob.

* * *

Drugi dan se je zdravnik vrnil. Stanje bolničino ga je jako zadovoljilo. Da ni nikakršnih komplikacij, je rekel in da se ni več bati za njeno življenje.

Ko je odšel, ga je Anton pospremil. Hotel je govoriti z njim na samem. Zdelo se mu je, da mu zdravnik nekaj prikriva, da postoja tajnost, ki je ni hotel odkriti vpričo drugih.

Jahajoč na mezgu, mu je zdravnik pripovedoval — tako pač da ga je Anton lahko razumel — o poškodbi maternice, o težkem porodu, o splavu.

S pretresujočimi dokazi mu je priporočal, naj svojo ženo varuje, predočujoč mu: ponovni zanositvi bo sledil zopet splav, ki pa jo bo stal življenje.

Antonu se je delala tema pred očmi, a rekel ni ničesar. Spremil je zdravnika še kos pota, potem se je poslovil.

Dolgo je gledal za zdravnikom, ki je sedeč na visokem mezgu, zibajoč se v sedlu, izginjal v daljavi. Gledal je za človekom, ki je postavil med njega in njegovo srečo zid smrti.

Konečno se je odpravil dalje, toda ne domov. Napotil se je k svojemu gospodarstvu. Ves zlomljen, ubit, je stopal počasi, se skoro vlekel po široki cesti k posestvu. Mislil je in ni mislil. Vse se je podiralo pred njegovimi očmi, kot da je vse iz papirja. Ko je preje takole hodil na svoje posestvo, so rastli v njegovi domišljivi gradovi visoko, brezmejno. Sedaj ni ničesar več, vse je porušeno.

Dospe na odprt prostor, odkoder se vidi njegovo posestvo. Danes mu delajo delavci. Vidi jih, kako leno opravljajo delo: saj ne delajo za se! Pobesni. Njega, ki je bil vaje trpljenja in truda, je zapekla ta brezvestnost delavcev. Zažene se k njim in ko jih doseže, spusti nad nje vso trpkost preteklih dni, vse bolečine, ki jih je pretrpel.

Izenadeni se delavci poprimejo dela, toda njegov srd se ni podel. Zmerjal je, bljuvajoč iz sebe vse psovke, ki jih je znal, vse žalitve, ki jih je v življenju kdaj sam prejel, in ko je zvrstil vse, kar je znal, ko se je naveličal žalitev, se je okrenil in šel naravnost domov.

Med potjo se ni pomiril, kar naprej je nekaj govoril. Tako je dospel domov.

Mara je ležala na postelji uničena, obupana. Pri njej je sedela mati, vsa pobita, tiha.

Vstopil je, njiju pogleda sta se srečala. Nič več si nista imela povedati. Vzel je nekaj iz suknje in odšel na dvorišče.

Na dvorišču je sedel na kamen in začel pisati in delati nekaka znamenja po knjižici.

Ne bodo me ogoljufali! Svinje! Kakor hitro nisem pri njih, me goljufajo kot najhujši lopovi!

Piše in odbije vsakemu pol dnevnice.

— Pol dnevnice vsem! Da si bodo zapomnili!

(Dalje prihodnjič.)

Predica.

Prede mamca bel povesen.
Njen obraz je tiho-resen:
ginjena v kodeljo zré:
Kodelja se vidno tanjša,
na vretence vedno daljša
nit navija se iz nje.

Vse od jutra rane zore,
delo vtruditi ne more
je še v dneva podvečer!
Ve, da, ko življenje mine,
v krilo zemlje z njim ne zgine, —
kar tu storil je kater!

Prede mamca bel povesen.
Iz kodelje vbira, svaljka —
pravi — „za namizni prt —“
... V srcu sluti, ko spet jesen
bo nam drugim vasovalka, —
to bo njen mrliški prt —.

Janže:

O političnih razmerah v Rumuniji.

Če hočemo govoriti o političnih razmerah v Rumuniji, moramo vsaj v glavnem poznati rumunske politične stranke.

Do zadnjega časa je bila nosilec režima v Rumuniji rumunska liberalna stranka, katere vodja je Bratijanu. Pristaši te stranke so v glavnem uradniki, oficirji, bogataši in nekaj naroda po mestih. Na deželi ta stranka nima mnogo pristašev. Ta stranka je v Rumuniji nositeljica konservativizma, zaščitnica bojarov in kot taka največja nasprotnica vseh socijalnih reforem, posebno agrarne reforme, ki bi z ozirom na mnogoštevilna veleposestva v Rumuniji pomenila za Rumunijo popolnoma novo razdobje.

Proti liberalni stranki se je borila rumunska kmetska stranka, ki je organizirana skoro samo v ozemlju predvojne Rumunije. To stranko je ustanovil Lupu, glavni njen ideolog, narodni učitelj in kmetski apostol pa je Mihalake. Pred par leti je Lupu šel na desnico in se združil z liberalci, na levici z vsemi kmetskimi pristaši pa je ostal Mihalake. Položaj te stranke v Rumuniji je sličen položaju bivše srbske zemljoradničke stranke v naši državi.

Glavna opozicija proti liberalni stranki in njenemu režimu pa je bila takozvana stranka zaranistov pod vodstvom Manju-a in Vajda-Vojevod-a, to je rumunska prečanska, pretežno narodna stranka. Ta je organizirana skoro izključno samo v krajih, ki so bili priključeni Rumuniji po svetovni vojni. Politika in način organizacije te stranke bi precej odgovarjala položaju, ki ga je imela v naši državi kmetsko-demokratska koalicija (Radićeva, Pribečevićeva in Slovenska kmetska stranka).

Novo razdobje v rumunski notranji politiki se je začelo pred dvema leti, ko se je združila rumunska kmetska stranka pod vodstvom Mihalake-a s prečansko narodno stranko, to je z zaranisti, v Narodno-kmetsko stranko. Temu dogodku bi v naši notranji politiki odgovarjalo, če bi se srbski zemljoradniki združili s kmetsko-demokratsko koalicijo, kar se pa pri nas ni zgodilo.

Rumunska Narodno-kmetska stranka se je junaško spustila v borbo z liberalno stranko, ki je z bankarsko-policijskim in vojaškim režimom v Rumuniji dušila vsako svobodo in gospodarski napredek. Posebno po smrti kralja Ferdinanda se je ta borba neverjetno poostрила. Narodna kmetska stranka je zahtevala svobodo, ustav-

nost, ukinjenje obsednega stanja, ukinjenje cenzure nad časopisjem, s kratko besedo: svobodo. Ta borba je bila na višku, ko se je v preteklem letu zbralo v Alba Juliji nad 200.000 kmetov in delavcev, ki so manifestirali za svoje zahteve in bili pripravljeni korakati v 60 km oddaljeno Bukarešto in tam nasilno zrušiti liberalni režim. Voditelj rumunskih kmetov Mihalake je predlagal tako revolucijonarno akcijo. Manju, voditelj prečanskih narodnih mas, pa se je zadovoljil z manifestacijo, kateri naj sledi politična in diplomatska akcija. Kljub temu da so se že vodila pogajanja z železničarji, ki naj bi prepeljali množico kmetov iz Albe Julije v Bukarešto, je vendar zmagalo gledišče Manju-a. — Zato so se ogromne množice mirno, čeprav nezadovoljne razšle. Manifestaciji v Alba Juliji pa je sledila politična in diplomatska akcija, kakor si jo je zamišljal Manju. Pod silo te akcije in zato, da preprečijo razsulo v državi, se je namestništvo odločilo odpustiti liberalno vlado, ki je skoro 30 let vladala v Rumuniji z močno bankarsko dinastijo Bratianu na čelu.

Najprej se je poskušal doseči sporazum med narodno kmetsko stranko in liberalno stranko, toda narodna kmetska stranka je bila nepopustljiva, vsled česar se je namestništvo moralo odločiti in poveriti sestavo vlade njej. Nova vlada narodno-kmetske stranke je takoj ukinila cenzuro in obsedno stanje (razen v Bukovini, kjer je bila nevarnost pred boljševiki). Ukinila je državno policijo s tem, da je odpustila nad 12.000 žandarmov in je skrb za javni red in mir poverila krajevnim civilnim oblastem. Kakih 20 ministrskih avtomobilov je prodala na javni dražbi. Spravila se je na delo za novo zakonodavstvo v korist kmetskega in delavskega ljudstva. Med glavnimi zakoni, ki jih nova vlada pripravlja, je tudi zakon o agrarni reformi. Nova vlada je napravila red med uradništvom in ostro nastopila proti korupciji.

Cel svet, ki se zanima za gospodarske in socialne razmere v Rumuniji, z zanimanjem pričakuje dela nove narodne kmetske vlade. Pri volitvah, ki so se pred kratkim vršile, je vlada dobila popolno zaupanje, tako da ima vso avtoriteto za izvedbo prepotrebnega socialno-reformatorskega zakonodavstva. Koliki bo uspeh tega dela, od tega je odvisna moč in blagostanje rumunske države in rumunskega naroda.

Sličnost rumunskih razmer z našimi mora pasti vsakomur v oči. Tudi pri nas se je stari režim meščanskih strank izkazal za nesposobnega zadostiti potrebam časa, vsled česar je cela država

in ves narod zabredel v veliko gospodarsko in socialno krizo. Tudi pri nas smo dobili novo vlado, ki se pripravlja k marljivemu zakonodajnemu delu v korist gospodarskega napredka, narodne sloge in poštenosti. Med tem ko v Rumuniji široki sloji naroda: kmetje in delavci sodelujejo potom svojih strank in njenih predstavnikov pri delu za boljšo bodočnost države in naroda, je pri nas kmetijski in delavski narod od neposrednega sodelovanja izključen. Saj pa kmetijski in delavski narod v naši državi ni bil sposoben in dovolj razredno zaveđen, da bi se združil v enotno strankarsko tvorbo, ki bi mogla postati nosilec države in faktor njene izgradbe.

Fr. Kafol:

Oskrbovanje travnikov in pridelovanje krme.

Gospodarski krogi so si na jasnem pri nas, da je živinoreja glavna panoga našega kmetijstva. Posvetiti hočejo torej živinoreji največjo pozornost, kajti na ta način se bo izboljšal naš težaven gospodarski položaj.

Kdor pa hoče živinorejo izboljšati, mora skrbeti predvsem za zadostno prehrano živali, t. j. pokladati živalim, skozi celo leto, dobro, tečno in zdravo krmo.

Torej, povišanje števila in izboljšanje naše živine je v ozki zvezi predvsem z izboljšanjem senožeti, travnikov in pašnikov. Seveda, važno je tudi vprašanje dobrih hlevov in pravilnega mlekarjenja.

Na splošno razločujemo, kar se tiče travnikov, naravne in umetne travnike. Prvi so oni, ki so sami sebi prepuščeni. Tam uspeva ruša brez človeške pomoči ter raste leto za letom takorekoč samaodsebe. Umetne travnike si pa napravlja kmetovalec sam ter jih oskrbuje in gnoji ter seje dobre travne mešanice itd. V hribovitem ozemlju, kakor ga je pri nas obilo, so stalni travniki velike važnosti. Za stalne travnike je pri nas podnebje izredno prikladno. Donašali bi pa taki travniki še lepše dohodke, če bi se jih pravilno gnojilo in tudi primerno negovalo. Ali vsepovsod vidimo, kako so najlepši travniki porastli z različnimi plevi in mahovjem. Sicer imajo ponekod nekateri (podružnice Kmetijske družbe) travniške brane, ki pa se le redko uporabljajo. Če pomislimo dalje, da se s košnjo one redke ruše s takega zane-

marjenega travnika odnese še veliko količino hranilnih snovi, potem je jasno, da moramo to z nečim nadomestiti.

Predvsem je skrbeti za pravilno gnojenje travnikov. Lepa je navada, če se travnike v jeseni gnoji s hlevskim gnojem, ali žal to se le redkokdaj pripeti. Za naša razkosana zemljišča nam navadno primanjkuje hlevskega gnoja, s katerim bi zamogli zadostno in redno gnojiti tudi travnike.

Neprecenljivo nadomestilo v tem pogledu nam nudi kompost ali mešanec. Kompost je pravzaprav hranilna knjižica za vsakega živinorejca. Vsako zemljišče, ki je oddaljeno od doma, pa naj si bo to travnik ali pašnik ali senožet, naj bi nikdar ne bilo brez lastnega kompostnega kupa. Če nimamo drugega pri rokah, naj se navozi na kup hostno listje, gozdna zemlja, plevel, cestno blato itd. Vsako četrletje naj se ta kup dobro prekoplje, premeša in stlači ter po možnosti polije z gnojnico ali straniščnikom. Tekom leta nastane iz tega kupa izborno gnojilo za travnike. Pravzaprav vsaj vsako četrto leto bi se moralo travnike gnojiti s kompostom. Zadostuje na 1 oral 20 do 30 vozov tega gnojila, ki se spomladi na fino raztrosi po travnikih. Če potem prihodnje leto gnojimo travnike še z umetnimi gnojili, smo pridelek najmanjše potrojili.

Travnike v bližini hiš naj se pridno zaliva pomladi z gnojnico, potem vsakih pet let naj se gnojijo tudi z apnom. Računa se na 1 oral prostora 10 do 15 kg apnenega prahu. Če nimamo apna na razpolago, je dober tudi mavec, cestno blato in zdrobljen ter sprašen apneni lapor. Z apnom je gnojiti tudi vsa ostala zemljišča.

Če hočemo travnike dobro pognojiti z umetnimi gnojili, se računa na 1 oral (5 mernikov posetve) 2 do 3 q Tomasove žlindre, 1 do 1,5 do 2 q apnenega dušika. Gnojila se lahko trosijo zgodaj pozimi. Izborno gnojilo za travnike je tudi mešano gnojilo ali „Nitrofoskal“; na en oral ga je vzeti najmanj 3 q.

Kot kalijevo in fosforovo gnojilo je prav dober tudi navadni pepel, katerega raztrosimo po travniku; ampak vedno zase.

Na splošno se pa mora vse ostarele in z mahom porastle travnike spomladi pobranati. Z brano izpulimo mah ter tako omogočimo dostop zraka in solnca do gnojil, odnosno travnih korenin. Posledica tega je, da se trava bujno razrase. Istočasno se poravnajo tudi krtine. Prav dobro je, da se travniki na to povaljajo. Tako se potem ruša pritisne k zemlji in s tem

omogoči razraščanje. Namesto valjarja nam služi v ta namen tudi navadna lesena kmetška brana, ki obrnjeno in s kamni obteženo vlečemo čez travnik. Da je treba potem mah in plevel, ki smo ga izruvali z brananjem, odstraniti, je samoobsebi umevno.

Krsto:

Nekaj pripomb k članku v 10. št. Grude:

Kako se danski fantje uče kmetovanja?

Za pripombe je sicer pozno, ker je članek izšel že v 10. številu zadnjega letnika, a žal sem ta izvod „Grude“ dobil šele zdaj v roke.

G. avtor nam vsekakor stvarno in jasno razlaga o izobrazbi mladih kmetških sinov na Danskem. Ne morem se pa strinjati z g. piscem, češ da je pri nas „utrjeno... naziranje, da je za kmetovanje sposoben vsak paglavec, ki ni poraben za nobeno drugo delo“. Dvomim, da pri nas sploh še kje vlada tako „naziranje“; če pa že morda še kje životari, se radi tega ne more reči, da je „utrjeno“. Saj je že stara, ukoreninjena navada, da prevzame posestvo najstarejši sin in pač najstarejši ima navadno tudi največ praktičnih izkušenj.

Šele v drugo vrsto pridejo slučaji „ko gredo“ najbolj sposobni fantje v mesto.

To dejstvo tudi ni novo, izvaja se samo v drugačni obliki. Kjer je več otrok, je mogel na dom računati samo eden, dočim so si morali drugi poiskati dela in jela drugod. Kdo se je mogel, se je srečno in bogato priženil, ali je drvaril, mnogokrat je postal hlapec. Obrti in rokodelstva se je do nedavna učilo zelo malo kmetških sinov. Danes pa išče večji del kmetškega naraščaja zaslužka v mestu: Ali z glavo, ali z roko. S tem pa še zdavnaj ni rečeno, da je doma ostal najslabši izmed njih, to je tak, ki bi ne bil za šolo. Izkazalo se je tudi, da so bili ravno taki, ki so kazali veliko vnemo do študiranja navadno zelo nestalni gospodarji. Nasprotno pa je že marsikdo, ki je iz mestne šole pobegnil, ker ni imel zanjo prav nobenega veselja ne talenta, postal izvrsten, prevdaren gospodar. Zato bi se bilo pri tem treba ozirati tudi na veselje in zanimanje za kak poklic, ker sposoben je nazadnje človek za vsako delo v neki meri.

In kaj poretò k uvodu tega članka naši mladi posestniki, ki so povečini vendar precej dovezetni za modernizacijo in izboljš-

šanje obdelovanja zemlje. Na večjo strokovno in šolsko izobrazbo sicer večina ne more misliti, deloma vsled slabega materialnega stališča, deloma, ker je res kmetijsko izobraževalnih zavodov pri nas sila malo. Nekaj let po vojni so obetali kmetški mladini z meščansko šolo višek strokovne izobrazbe in so prav pogostokrat kazali na Čehe, kjer ima skoro vsak poljedelec, če že ne univerze, pa vsaj meščansko ali strokovno šolo. A naša mladina je smatrala — in še — posečanje meščanske šole za prvo stopinjo k gosposki mizi. Ko deček dovrši to šolo, ga navadno prav nič ne mika nazaj k žuljavim rokam in gnojnim vilam. Vsak hoče biti gospod, čeprav strgan in lačen. Če pa se že vrne na kmetijo, jo navadno vse življenje le prisiljeno obdeluje. In kdo je kriv? Predvsem ni kmetško delo deležno tistega spoštovanja, kot mu po važnosti gre; na drugi strani je pa kmetško delo pri nas vsled zaostalosti in zapostavljenosti pretežno.

Zato poudarjam tem bolj veliko važnost ostalega članka in opozarjam bralce, da ga še — ne enkrat, ampak devetkrat — temeljito prebero in se tudi po njem ravnajo. Takih razprav si želimo in upam, da mi g. inž. Jelačin ne bo zameril teh par besedi, temveč nam bo zopet kmalu kaj podobnega napisal.

Jole Karadjole:

Kmetški pokret in nova generacija.

Poziv našim srednješolcem.

Karakter in označbo stalnemu razvoju človeške družbe in s tem tudi razvoju poedinih narodov daje generacija, ki živi v času tega razvoja. Napredek zavisi od vrednot, sposobnosti in npravne višine te generacije. Vsota teh vrednot nam daje garancijo za čim večji napredek. Vse te vrednote pa morajo biti tvorne in konstruktivne. Za dosego vsega tega sta potrebna ideja in strem-ljenje po njeni izvršitvi.

Brez ideje in duha ni produktivnosti, ni konstruktivnosti, brez zadnjih dveh ni napredka.

Ideja in duh dajeta vsaki generaciji v njeni borbi polet in vztrajnost, ustvarjata fanatike in pionirje novega družabnega reda. Elementi ideje in duha so motorna sila, ki goni k realizaciji od te generacije propovedujočih načel. Zato dobivajo ideje in principi toliko na svoji vrednosti, kolikor jih dotična generacija priznava in potrdi njihovo vrednost s svojim delom. Radi tega ima vsaka

nova ideja in doktrina svojo generacijo, ki realizira te ideje in one dobivajo s tem svojo sankcijo.

Nočem se spuščati v razmotrivanje prošle generacije, ali je odgovarjala po svoji etični vrednosti in po svojem produktivnem in konstruktivnem delu principu, ki sem ga zgoraj razvil, ker je jasno, da je bilanca njenega dela negativna. Ta negativnost je ustvarila v narodu takšno psihozo, da je narod sam izgubil vero v tisto generacijo, ki je bila pozvana, da bi v odločilnem momentu pokazala vse svoje sposobnosti na vseh poljih konstruktivnega dela. Njena pozitivnost je bila edino v tem, da je hotela udušiti tisti protest širokih narodnih mas, ki je bil naperjen proti nesposobnosti generacije, ki je dotlej narod vodila. V krajih, kjer ta protest, ki se je izobličil v formo kmetskega pokreta ni uspel, je kriva generacija, ki je hotela s starimi metodami izrabiti to narodno silo. Ker to ni uspelo, so se porabila vsa sredstva, samo, da bi se ta novi duh uničil. Stambolijski je bil ubit, ker je bil nositelj te nove ideje. S. Radić je bil obstreljen iz istih razlogov: Nasprotniki tega pokreta so menili, da bo s propastjo voditeljev teh idej uničen tudi milijonski pokret kmetske mase. V tem je še večji greh te stare generacije, ki ne razume novega stremljenja širokih mas kmetskega naroda. Ta pokret širokih kmetiskih mas ima karakter in tendenco, prekiniti z vsem, kar je oviralo napredek naroda.

Radi tega ta kmetška doba išče svojo novo konstruktivno generacijo, ki bo realizirala s svojim delom ideje in principe tega pokreta. Stara generacija, ki je prepojena z liberalnimi ali vzhodno boljševiskimi doktrinami, ne bo in ne more razumeti tega novega duha. To novo generacijo iščemo v vrstah najmlajših, ki niso okuženi s temi doktrinami, iščemo jih med onimi, ki prihajajo z rodne grude, iz kmetskega in obrtniškega, pa tudi iz delavskega sloja, ki so polni idealov in ljubezni do stanu, iz katerega so izšli. Te bodoče pionirje in konstrukterje v smislu progressa, to novo generacijo za kmetški čas, iščemo v vrstah srednješolske mladine.

Inž. I. Jelačin:

Abecednik krmljenja molznih krav.

K akršno delo, tako jelo — je star in pameten pregovor, vendar se v večini naših gospodarstev tega ne upošteva. Krave v največ slučajih ne krmimo po njihovi zaslugi, ampak kar tako kakor ravno izpade. Če je krava slaba molznica, odstavljena ali če daje veliko mleka, dobi enako krme in če tudi delamo kako

razliko, je to brez vsake podlage, ker odmerjamo le približno, na oko. Dobrim molznicam manjka krme, zato črpajo hranilne snovi iz lastnega telesa, mlečnost upada in take krave zelo oslabijo. Slabe molznice, ki manj oddajo iz telesa, a prejemajo isto krmo, se pa redijo na račun dobrih krav.

Prvo pravilo, ki se ga moramo držati, če hočemo imeti od molznih krav kak dohodek, je — krmiti po zaslugah.* Vsaki liter mleka nad omenjeno količino, je treba plačati s 400 gramov otrobov ali 300 gramov mešanice, pol otrobov pol tropin ali 150 gramov tropin in 1.33 kg krmilne pese, ali 300 gramov otrob in 600 gr krompirja.

Drugo pravilo je, forsiranje krme kravam po oteletenju. V tem času imajo krave naravni nagon za mlečnost, a to svojstvo je mogoče povečati s silnim krmljenjem s krmo bogato na beljakovinah. Ko se krava oteli, ji toraj ne žalujmo tropin, otrob i. dr., ker nam bogato poplačajo vso nadmerno krmo.

Često se sliši, da je mlečnost krav odvisna od krme, a še bolje od redilnih snovi, ki so v njej. Zdelo bi se, da je vseeno, kako krmo dajemo kravam, da bi ji le dali zadostno množino beljakovin in krmilnih enot. V resnici je pa stvar malo drugačna. Ni vseeno, če bomo dali te beljakovine in krmilne enote v obliki otrob, krompirja, sena ali pa tudi v obliki pese, detelje in tropin. Krma bolj ali manj pospešuje mlečnost. Specijalno podražujejo mlečne žleze zelena krma, krmilna pesa, dobro seno, pšenični otrobi in tropine. Ta bi morala imeti pri krmi molznih krav najglavnejšo vlogo.

Potem torej ni vseeno, če dobi krava eno samo vrsto krme ali pa več od njih. Kar se tiče gomoljastih rastlin, je bolje, če poleg pese dajemo tudi krompir kakor pa samo peso. Bolje je otrobe zmešati s tropinami kakor krmiti s samimi otrobami ali tropinami. Če krmimo s tropinami, je bolje zmešati par vrst (lanene, orehove, sezamove) kakor dajati samo ene. Na kratko povedano, je za molzne krave najboljša mešana krma, ki vsebuje potrebne množine beljakovin in krmilnih enot.

Sedaj pride vprašanje, če ima kak pomen pripravljanje krme. Brez dvoma ga ima: Olajša delo prežvekovanja in predelave krme, vendar se pri nas zato posveča preveč pažnje. Bolje je pokladati krmo v surovem, nepredelanem stanju. Škoda je tega dela ker rezul-

* Za vse breje krave in krave ki dajo do 3 l mleka dnevno se računa skupna množina krme, ki se sestoji iz 4 kg sena, 4 kg slame, 12 kg krmilne pese in 1 kg mešanice pol otrobov pol tropin.

tati niso veliko boljši, a na drugi strani škodujemo delovanju prebave živali. Nanaša se to zlasti na slamo, ki jo je boljše dajati celo, nego v obliki rezance. Celo slamo krava prebere, kar je najboljšega, a pusti ono, kar je brez ali zelo male krmilne vrednosti. Seno in deteljo je treba brez izjeme pokladati v celoti. Ravnotako vsa gomolja in korenja. Močna krmila (otrobi, tropine) naj se ne mešajo z rezanco, niti z vodo, ampak pokladati jih je na suho, v dobro očiščenih žlebih.

Nič manj važna ni zadeva časa pokladanja krme. Predvsem točnost. Molžnja, napajanje, krmljenje, vse se mora vršiti vedno v enakem času. Krava je prežvekovalec in zato potrebuje dosti časa za prežvečenje zavžite krme. V praksi se je pokazala kot najboljša naslednja razdelitev dela v hlevu:

Od 4½—5 ure molžnja, od 5—7 ure krmljenje. Na tešče pol pripadajoče dnevne množine močnih krmil, takoj, ko to pojedjo, pol množine korenstva in gomolja, a nato za dodatek nekaj sena ali detelje, 1—1½ kg ob 7. uri čiščenje in napajanje. Po možnosti naj se tedaj krave odstranijo iz hleva, ki ga je treba očistiti in svežo nastlati.

Ob 11. uri zopet molžnja, ob 13. močna krma, gomolje in nekaj sena. Ob 15. napajanje, ob 17. pokladanje na noč cele slame in ostanek sena. Ob 18. uri zopet molžnja. Vidimo, da se krmi krave trikrat dnevno in sicer je dvakrat glavno krmljenje, enkrat pa dodatek na noč. Molze se trikrat dnevno.

Esperanto v Jugoslaviji.

V zadnjih letih opazamo tudi pri nas v Sloveniji živahno propagando za svetovni pomožni jezik Esperanto. Vendar pa so pojmi, ki jih ima naša publika o tem predmetu, še precej nejasni in neki nepoučeni krogi goje celo izrazito averzijo proti esperantskemu pokretu.

Esperantsko gibanje zasleduje cilj uvedbe enotnega pomožnega jezika v vse panoge mednarodnega življenja. Esperantski jezik kot neutralen, umeten jezik, ki ni last nobenega naroda, naj bo drugi jezik za vsakogar in občevalno sredstvo za vse potrebe mednarodnega prometa. — Že dandanes se najrazličnejši mednarodni krogi poslužujejo esperantskega jezika za občevanje s pripadniki drugih narodov. Socijalistični krogi propagirajo esperanto ravno tako kakor katoliki in vse pomembne mednarodne organi-

zacije (skauti in framazoni, Rdeči križ, Mednarodni delovni urad pri Društvu narodov v Ženevi, velike trgovinske zbornice i. t. d.) uporabljajo tudi esperantski jezik, ki služi v vseh teh slučajih zgolj kot *sredstvo*; nespametno bi torej bilo trditi, da je esperantsko *gibanje* v službi političnih ali kakoršnihkoli drugih struj.

Francozi so to že zdavnaj spoznali. Ko je bivši ministrski predsednik Italije Nitti izdal svojo v prvi vrsti proti mirovnim pogodbam naperjeno knjigo: „Europa ob prepadu“ tudi v esperantskem jeziku in je za esperantsko izdajo napisal poseben uvod, so francoski nacijonalisti hitro razumeli, da bo treba odgovoriti z istim orožjem. Reagirali so na Nittijevo knjigo z esperantsko brošuro z naslovom: „Varnost Francije“, v kateri pobijajo Nittijeva izvajanja in dokazujejo, da mora imeti Francija z ozirom na svoj naravni in politični položaj zadostna vojaška sredstva na razpolago. Tu vidimo torej esperantski jezik v službi nacijonalnih teženj, jasno pa je, da esperantsko *gibanje* (esperantizem) z vsem tem nima ničesar opraviti. Ako torej naivneži med našimi „izobraženci“ lansirajo trditev, da je esperanto „nevarna stvar, katero propagirajo le Nemci ali celo boljšeвики in drugi tako temni elementi“, so te trditve ravno tako duhovite kakor bi bila ta, da so izdajalci našega naroda oni krogi, ki izdajajo v svrhu propagande za naš tujski promet list „Slovenija“ deloma tudi v nemškem jeziku.

Je pa pri nas še tudi dosti resnih ljudi, ki vidijo v propagandi esperantskega jezika vsaj nekaj nepotrebnege. Uveljavlja se, da je esperanto poleg francoskega, angleškega in nemškega jezika, ki so itak pravi svetovni jeziki, popolnoma odveč in se v tej zvezi opozarja na lepe uspehe, ki jih imajo po preobratu pri nas takozvani francoski in angleški krožki. Toda če se vprašamo, ali naši srednješolci po sedem- do osemletnem študiju res obvladajo katerega teh jezikov tako, da se lahko s pridom poslužujejo pridobljenega znanja v občevanju s pripadniki dotičnega naroda, bo odgovor razblinil marsikatero iluzijo. Mednarodni jezik, ki je v času moderne tehnike postal nujna potreba (*radio, moderna prometna sredstva i. t. d.*) torej ne more biti kateri izmed težkih naravnih ali „živih“ jezikov, ako hoče res biti mednarodni jezik za *vsakogar* ali kakor je Radič imenoval esperanto „jezik moderne demokracije“. V poštev pride tu le zelo preprost jezik kakor je *esperanto*.

Esperantski jezik pa seveda ne nasprotuje drugim, naravnim jezikom, marveč hoče le biti najbolj enostavno sredstvo za obče-

vanje z drugorodci vobče. Da bi pa postal angleški ali francoski ali kateri drugi jezik splošno priznan mednarodni jezik, tega ljubosumnost drugih narodov nikdar ne bo dopustila, ker bi to pomenilo zanje problem prestiža ter kulturno in gospodarsko subordinacijo.

Vkljub navedenim oviram, ki temelje deloma na nerazsodnosti širše publike, esperantsko gibanje v naši državi vendar še dokaj dobro prospeva. V kratki dobi po svetovni vojni je bilo ustanovljenih približno 30 esperantskih društev in klubov, ki so skoro vsi včlanjeni v Jugoslav. esperantski ligi. V vseh večjih krajih naše države so esperantski „konzuli“, ki nudijo potujočim esperatistom vsako pomoč in dajejo brezplačno vsakovrstne informacije. (Na peronu mariborskega glavnega kolodvora opozarja na primer velika tabla z napisom „Esperanto — svetovno prometni jezik“ in z naslovi glavnih zastopnikov „Universala Esperanta Asocio“ potujoče esperantiste na zastopnike te organizacije v naši državi). Jugoslovanska esperantska liga izdaja mesečnik „Konkordo“ v esperantskem jeziku. Na ekonomsko-komercialni visoki šoli v Zagrebu poučuje esperanto docent dr. Dušan Maruzzi. Zagrebška radiopostaja prireja esperantske učne tečaje in predavanja o ciljih esperantskega pokreta.

Esperantsko gibanje se je že pred vojno ukoreninilo v Srbiji, po preobratu pa je prevzel Zagreb vlogo vodilnega središča v naši državi. K naglemu razvoju pokreta je mnogo pripomoglo, da so se prominentne osebnosti med hrvatsko inteligenco zavzele za esperanto. Znani hrvatski politik Juraj Biankini je podpiral težnje esperantistov v Dalmaciji, Stjepan Radić pa je bil zvest prijatelj zagrebških esperantistov. Kot prosvetni minister je podpisal ukaz o imenovanju docenta za esperanto na zagrebški visoki šoli za trgovino, nameraval je prirediti ferijalne tečaje esperantskega jezika za jugoslovansko učiteljstvo in je pripravil uvedbo esperanta v nekaterih šolah. Tudi po svojem izstopu iz vlade je Radić podpiral esperantsko gibanje v naši državi in je še neposredno pred svojo smrtjo iz lastnih sredstev financiral udeležbo hrvatskih zastopnikov na svetovnem kongresu esperantistov v Antverpeni.

Izgleda, da bo temu razvoju kmalu sledila tudi Slovenija. Kluba v Ljubljani in v Mariboru pripravljata bodoče uspešno delo z izdajanjem učnih knjig v slovenskem eziku. Pravkar je izšel nov, praktičen učbenik v slovenskem jeziku.* Sledila bo brošurica:

* Naroča se pri „Esperanta klubu — Ljubljana“ (Danilo Herkov, Zelena jama 217); cena 15 Din.

„Esperantski ključ“, ki ima predvsem informativen in propagandni značaj, Esperantski slovar za Slovence je pred kratkim izšel v Ljubljani.

Naši esperantisti predstavljajo končno v marsikaterem oziru tudi važen faktor za našo tujskoprometno in politično propagando. Jugoslovanska esperantska liga pripravlja ravnokar izdajo informativnih in turistično-propagandnih brošur in letakov z esperantskim besedilom, ki jih namerava s posredovanjem velikih svetovnih organizacij esperantistov kot prilogo k oficijelnem listom teh organizacij razposlati v vse dežele sveta. Smisel take propagande tiče v tem, da najde vsebina teh propagandnih brošur na ta način potom esperantskih organizacij svojo pot tudi v nacionalno časopisje drugih narodov. Kako velikanskega pomena pa je vsak tozadevni korak v inozemstvu za našo zunanje-politično propagando, vse vsak, ki je imel priliko zunaj naših državnih mej poslušati sodbo, katero imajo o nas „Balkancih“ še vedno tudi pripadniki nam naklonjenih narodov.

Naj služijo te vrstice spoznanju, da ima esperantsko gibanje tudi za nas Slovence svoj poseben pomen.

Organizacija

Pozor! Pravica sestajanja in združevanja je z najnovejšimi zakoni za politična društva zelo omejena in se ta pravica more izvrševati le z znanjem ter odobrenjem pristojnih političnih oblasti (Sreskega glavarja in Velikega župana). Za kulturna in prosvetna društva kakor so naša pa veljajo stari predpisi, vendar je dobro predavanja v s a j 3 dni preje prijaviti sreskemu poglavarju, pristojnemu za dotični kraj, kjer se ima prireditve vršiti, tako kot se ima prijaviti vsak občni zbor.

Vse delo Zveze, posebno potom predavanj, je bilo vsled novo nastalih razmer prekinjeno. V kratkem pa bo Zveza zopet začela živahneje gibati in prosimo vsa društva za sodelovanje.

Videm-Dobrepolje. Društvo kmetских fantov in deklet je imelo v nedeljo 18. novembra 1928 dobro obiskan sestanek, na katerem je poročal in podal smernice društvenega delovanja tov. tajnik Šimnovec iz Ljubljane. Sklenilo se je prirediti več društvenih prireditev, dalje se je napravil program za dramski odsek, knjižnico in bodoča društvena predavanja.

Na Štefanovo smo imeli društveno domačo zabavo, katera je nadvse dobro uspela. Obiskali so nas številni prijatelji iz Vel. Lašč in cele naše okolice med njimi tudi naš prvoborec tov. poslanec Ivan Pucelj in tajnik Šimnovec. Tov. Pucelj

je imel pred otvoritvijo lep nagovor o pomenu našega društva in njega nalogi. Gmoten uspeh prireditve je jako zadovoljiv.

Beričevo. Kljub neprikladnemu letnemu času naše društvo kmetских fantov in deklet ni prenehalo s svojim delovanjem. Dne 8. julija smo priredili znano igro „Vdova Rošlinka“, s katero smo potem gostovali pri bratskem društvu v Žabnici s prav zadovoljivim uspehom. Z isto igro smo potem gostovali tudi v gasilnem domu v Zadobrovi. V jeseni smo pa priredili „vinsko trgatév“, ki je kljub velikim stroškom povoljno uspela. Zimsko sezono našega dela smo otvorili z znano narodno igro „Deseti brat“, katera je bila uprizorjena 2. decembra 1928 in je bila v splošnem prav dobro podana. Igralci so svojo nalogo izvršili prav zadovoljivo in s tem dokazali, da se dajo tudi z malimi sredstvi doseči prav lepi uspehi. Isto igro smo ponovili še 8. decembra. Staro leto smo zaključili z igrama: „Radi oreha“ in „Pogodba“.

Poročil se je naš zvesti član in dober igralec tov. Franc Velepec. Želimo mu vso srečo v zakonskem stanu upajoč, da nas bo še v bodoče v društvenem delu podpiral.

Notranje Gorice. Dne 9. decembra 1928 se je pri nas vršilo lepo uspelo predavanje Higijenskega zavoda o temi: „Kako ostanem zdrav“. Dvorana gasilnega doma je bila natrpano polna poslušalcev, ki so z zanimanjem sledili predavatelju. Društvo kmetских fantov in deklet se iskreno zahvaljuje Higijenskem zavodu za njegov trud, kakor tudi Zvezi, ki je predavanje priredila.

Savodenj. V nedeljo 23. decembra l. l. je imelo naše društvo kmetских fantov in deklet dobro obiskano predavanje Higijenskega zavoda v Ljubljani. Preko 100 poslušalcev je z velikim zanimanjem sledilo g. predavatelju, ki je v prav lepih besedah tolmačil „Kako ostanem zdrav“. Predavanje se je vršilo s pomočjo filma. Poslušalci so bili prav zadovoljni in si žele še več podobnih predavanj.

Toplice na Dolenjskem. V nedeljo dne 16. decembra 1928 ob 2. uri popoldne se je vršil pri nas ustanovni občni zbor društva kmetских fantov in deklet, v prostorih gostilne pri Zupancu. Na zboru, ki je bil številno obiskan je poročal kot delegat Zveze tajnik tov. Šimnovec. Izvolil se je nato sledeči odbor: Alojzij Oblak, predsednik, Al. Makovec, podpredsednik, Slavko Gorše, blagajnik, Fr. Mlinar, tajnik, odborniki: Iv. Picelj, Al. Mahnič, Ant. Fink, Iv. Medic, Ivan Kraker in Jože Bobnar; nadzornika: Karol Blatnik in Jože Bradač. Pri slučajnostih se je obravnavalo o započetem delu in se napravil tudi podroben načrt.

Orlavas. Naše društvo kmetских fantov in deklet „Zimzelen“ je priredilo na praznik dne 8. decembra 1928 ob 6. uri zvečer v dvorani g. Martina Kapusa na Groblju, Miklavžev večer s prav pestrim sporedom. Zbrani zemljani so se posebno razveselili Miklavža in njegovega spremstva s častljivim starčkom Antonom Pušč., najbolj pa njegovih lepih daril.

Po odobravanju se je razvila živahna zabava med obdarovanimi ob sviranju domačih tamburašev. Upamo, da se na prihodnjem Miklavževem večeru zopet vidimo.

Dramlje. V nedeljo dne 30. decembra 1928 je priredilo naše društvo kmetских fantov in deklet „Detelja“ predavanje, ki se je vršilo ob 9. uri dopoldne v šolskih prostorih. Predaval nam je tov. Fr. Košutnik, učitelj iz Celja o temi: „Postanek naše države“.

Iz njegovega govora smo uvideli, kako so se naši predniki pred stoletji borili za združenje z našimi brati na jugu in vzhodu. Posebno nam je orisal one velike može, ki so dali svoje glave na žrtvenik domovine, kakor Zrinjski in Frankopan ter še mnogo drugih. Predavanje je bilo lepo obiskano.

Golo. Naše društvo je priredilo dne 5. decembra 1928 dobro uspeli Miklavžev večer v dvorani gasilnega doma. Poleg tega je bilo na sporedu: govor, deklamacije in šaljivi prizori. Dvorana je bila nabito polna in vsak se je zadovoljen vračal domov.

Koncem starega leta so nas zapustili in odšli v daljno Kanado naši najagilnejši člani in sicer: Joško Kraljič, Vinko Ponikvar, ki je vodil 3 leta društveno blagajno, nadalje Ivan Štrumbelj in ustanovni član Anton Lenič. Želimo jim obilno sreče z željo, da se nas večkrat spominjajo v novi domovini.

Seja širšega odbora naše Zveze se je vršila dne 8. decembra 1928 v Ljubljani. Udeležil so se te seje poleg ožjega odbora po svojih delegatih še društva Dramlje, Orlavas, Žabnica, Notranje Gorice, Tomišlje, Savodenj, Želimlje, Krka in Ljubljana. Poleg tekočih zadev je širši odbor razpravljal o spremembi društvenih pravil. V načelu je osvojen predlog, naj se Zvezina pravila spremenijo tako, da se bo pri Zvezi lahko včlanilo vsako kulturno-prosvetno društvo, ki se bo strinjalo s programom Zveze, izraženim v resolucijah Zvezinega občnega zbora. Na prihodnji seji širšega odbora, ki se bo vršila okoli Velike noči, bo sprejet končni načrt novih pravil, ki bo predložen občnemu zboru maja meseca t. l. Že sedaj opozarjamo vsa društva na to sejo širšega odbora in na občni zbor in prosimo, da se te seje in občnega zbora udeleže vsa društva po svojih delegatih.

Celje. 16. decembra 1928 so sklicala naša društva iz celjske kotline skupen sestanek v gostilno pri Šribarju v Gabrijah pri Celju. Ta sestanek je bil zelo dobro obiskan. Iz Orlevasi se je udeležil sestanka tudi društveni tamburaški zbor. — Po temeljitem pretresanju programatičnih točk in vprašanja, kako poživeti naše gibanje v celjski kotlini in ustanoviti čim več novih društev, je bil izbran pododbor Zveze za celjsko kotlino. Ta pododbor tvorijo člani širšega odbora iz celjske kotline, to je delegati posameznih obstoječih društev in od teh kooptirani člani. Pričakujemo da bo delo tega pododbora živahno in da se bo naše delo v celjski kotlini poživilo. Take pododbore bomo skušali organizirati v vseh okrožjih, posebno bi bilo potrebno organizirati tak pododbor za Dolenjsko v Novem mestu in za vzhodno Štajersko v Ptuj. V Mariboru tak pododbor že deluje.

Od Zveze poljske kmetijske mladine smo sprejeli najpristrčnejša voščila za Novo leto. Ker so bila ta voščila namenjena vsem društvom in vsem članom, Vam jih tem potom sporočamo. Poljskim prijateljem in somišljenikom pa se na pažnji zahvaljujemo.

PROSVETNI GLASNIK.

Prosvetni Glasnik. Že v teku preteklega leta so vstopila skoro vsa društva kmetijskih fantov in deklet s Štajerskega, ki so včlanjena v svoji Zvezi v Ljubljani, tudi v Zvezo kulturnih društev v Mariboru. To se je moglo zgoditi le zato, ker so se prosvetni delavci v Mariboru v idejnem pogledu približali drug drugemu, tako

da je njihovo sodelovanje mogoče. S strani gibanja kmetske mladine so stopili v odbor ZKD v Mariboru Dr. Rosina, dr. Fr. Blaš in dr. V. Rapotec — zato smo prepričani, da bo to sodelovanje v vsakem oziru pojačalo naše kmetско gibanje, posebno pa še gibanje kmetske mladine v smislu resolucij Zveze kmetских fantov in deklet.

Tega soglasja še ni bilo mogoče doseči med prosvetnimi delavci v Ljubljani, čeprav se že dolgo vrše medsebojni razgovori in poskusi za zблиžanje. To pa naj ne ovira že doseženega sporazuma štajerskih prosvetnih delavcev, vsled česar že danes uredništvo „Grude“ odstopa v svojem listu Zvezi kulturnih društev v Mariboru prostor in bo njena poročila priobčevala v rubriki: Prosvetni Glasnik. — Uredništvo „Grude“.

IV. redni občni zbor Zveze kulturnih društev v Mariboru.

Dne 2. decembra 1928. se je vršil občni zbor Zveze kulturnih društev v Mariboru ob 10. uri dopoldne v Narodnem domu. Predsednik Zveze Anton Skala je po dal izčrпно poročilo o društvenem stanju in delovanju v letu 1928. Število včlanjenih društev je naraslo od 196 iz l. 1927. na 245. Nad 100 društev ima lastno knjižnico, v katerih je že nad 50.000 knjig. 70 društev ima tudi svoj lastni oder z več ali manj izpremembami, obilico iger in rekvizitov. Nad 50 društev goji petje ali godbo na pihala ali na lok. V društvih mariborske Zveze je bilo leta 1928. nad 300 gledaliških predstav, več raznih drugih prireditev in okrog 350 predavanj.

Zveza je tudi v letu 1928. nudila včlanjenim društvom podpore v narodno prosvetnem delu, kolikor je po svojih močeh in sredstvih mogla. Podpora je obstojala največ v izposojanju iger in kostumov, ustanavljanju knjižnic in tehnični pomoči pri izgradnji podeželskih odrov. Na novo je ustanovila Zveza 15 javnih ljudskih knjižnic, tako da ima sedaj že 30 novih javnih knjižnic ustanovljenih ob severni meji; pomagala je postaviti v petih krajih zložljiv oder po načrtu in modelu g. Ivana Robnika; tudi odrov po načrtu g. Robnika je že 10 postavljenih. Iger pa izposojuje oziroma pomaga pri izposojevanju mesečno v približno 100 slučajih.

Na občnem zboru je g. Ivan Robnik demonstriral svoj osnutek novih kulis, gibljivih in premakljivih, ki se dajo vsestransko uporabiti in si bodo gotovo kmalu utrle pot na vse naše podeželske odre. O Robnikovem zložljivem odru in njegovih kulisah bomo prinesli natančen popis s slikami v Grudi, našem sedanjem glasilu.

Razpravljali smo na občnem zboru tudi o Prosvetnem glasniku. Tako mnogostransko je posredovanje in vplivanje na razvoj prosvetnega dela v Zvezi, da pač ne moremo več izhajati brez glasila, ali za dosedanje glasilo Prosvetni glasnik se je priglasilo tako malo plačujočih naročnikov, da ne more Zveza še eno leto vseh svojih dohodkov, ki jih bi sicer drugod uspešnejše porabila, vtakniti v Prosvetni glasnik. Poleg tega pa je treba konstatirati, da imamo napredni Slovenci za isti kulturni program kar dve glasili in to Grudo in Prosvetni Glasnik. Čemu cepiti na ta način energije in delo za narodno prosveto, ko nam more zadostovati samo eno glasilo, ki se ga bodo vsi tem rajši oprijeli, čim boljše bo urejevano. Gruda je starejši list, torej je popolnoma naravno, da se umakne oziroma strne z Grudo mlajši Prosvetni Glasnik. Predsednik je bil pooblaščen, da stopi v zvezo z ljubljansko Zvezo in

Grudo ter ukrene vse potrebno, da bo izhajal le en list kot Glasilo Zveze kulturnih društev.

Na občnem zboru so bili sprejeti sledeči sklepi: Zveza naj organizira med društvi redna in sistematična predavanja, ustanovi naj v Mariboru zvezino centralno izposojevalno knjižnico za društvene knjižnice po deželi, ki naj jim izposojuje letno serije knjig po 50. Skrbí naj, da se zlasti mladina pridobi za narodno prosvetno delo. To naj bo ena najvažnejših nalog zveze kulturnih društev za leto 1929. V odbor za leto 1929. so bili z vzklikom izvoljeni Anton Skala, predsednik Dr. V. Rapotec, Dr. Igor Rosina, dr. Maks Kovačič, g. Ivan Robnik, g. Herman Vidmar, g. Ivan Kejžar, dr. Fr. Baš, gg. Fran Pivka, Rudolf Pivka, Adam Sardoč in Hrovatin.

Naš najbližji program.

Na svojih prvih sejah je odbor ZKD sklenil, da pozove vsa včlanjena društva, naj se posvete v tem letu zlasti predavanjem. Zveza kulturnih društev nudi svojim društvom sledečo skupino predavanj: 1. Razvoj slovenskega gospodarstva. 2. Geografske razmere Jugoslavije. 3. Borba za Jugoslavijo. 4. Narodno prosvetno delo v Sloveniji. 5. Slovenska knjiga in časopis. 6. Kmetско gibanje v zgodovini. 7. Kmetijska strokovna predavanja iz vseh panog na željo posameznega društva. 8. Higijena doma. 9. Društvo narodov. 10. Razvoj človeške družbe. 11. Elementi napredka človeštva. 12. Izumi XIX. in XX. stoletja. 13. O telesni vzgoji pri nas in drugod. 14. Mladinsko gibanje pri nas in drugod. Za vsa ta predavanja smo pridobili naše najboljše poznavalce razmer in dobre predavatelje.

Društva naj gredo takoj na delo!! Urede naj si tako, da bodo imela vsak mesec vsaj eno predavanje; kjer je mogoče pa naj društva v krajšem času prirede vsa ta predavanja. Vsako predavanje zahteva pri Zvezi kulturnih društev vsaj 14 dni prej, da lahko pravočasno pridobimo predavatelja.

Knjižnice. Društva, ki še nimajo svoje javne ljudske knjižnice pa žele isto ustanoviti, naj nam javijo, ali in kdaj žele knjižnico ustanoviti. Ona društva pa, ki knjižnico že imajo pa bi rada novih knjig, naj nam javijo, katere knjige žele. Ako bomo te prijave dobili, bomo skušali letošnje dohodke po večini uporabiti za nabavo knjig, ki jih bomo društvom letno izposojevali.

Gledališke igre. Društva žele neverjetno mnogo gledaliških iger od Zveze. Zveza jim knjige posodi, ali društva jih zelo neredno vračajo. Večkrat je že bila Zveza v mučnem položaju, da ni mogla novim društvom poslati zaželenih iger, ker nam društva istih ne vračajo. Prosimo vsa društva, ki imajo gledališke igre od Zveze kulturnih društev, naj jih nemudoma vrnejo. Igre so last dramatičnega društva v Mariboru, ki jih tudi zahteva od nas. Prosimo vse društvene funkcionarje, naj pregledajo v društveni knjižnici in arhivu in naj pošljejo na naš naslov vse one igre, ki imajo pečat: Zveza kulturnih društev v Mariboru ali Dramatično društvo v Mariboru.

Podeželski odri. Vsa društva, ki imajo že svoj oder pa ga žele izboljšati, ali hočejo postaviti nov oder, naj tega ne store prej, dokler niso vprašala za svet Zveze kulturnih društev v Mariboru. Strokovnjak za podeželske odre, ki ima dosedaj priznana najboljši zložljivi oder in zložljive kulise g. Ivan Robnik, odbornik ZKD, bo poslal vsakemu društvu najboljše nasvete in tudi načrte.

Tamburaški zbori. Društva dobe vsa pojasnila radi ustanavljanja tamburaških zborov, nabave instrumentov in notnega materiala pri ZKD v Mariboru.

Vsa društva pozivamo, naj na prvi odborovi seji razgovarjajo o tem programu dela in čim prej javijo Zvezi kult. društev v Mariboru svoje sklepe.

Poročila o društvenem delovanju. Mnogo društev je že poslalo izčrpno poročilo o svojem delovanju, mnogo jih pa še ni ugodilo tej želji Zveze kult. društev. Zveza ima posebno tiskovino za tako poročilo in prosimo društva, da to tiskovino, ki je brezplačna, zahtevajo.

Vsa poročila bodo natisnjena v sedanjem našem glasilu: Gruda. Društva, ki bodo poslala poleg poročila tudi svojo društveno in krajevno sliko, bodo tudi naslikana v Grudi.

Kapelnik in pevovodja g. Alojzij Polič, ki je 11 let uspešno vodil meščansko godbo in pevski zbor v Postojni, nima mesta. Pozivamo naša društva, da porabijo to ugodno priliko in temu izvrstnemu glasbeniku preskrbe kako mesto tajnika ali pisarniške moči in na ta način pridobe stalno moč za vodstvo godb in pevskih zborov.

Društva, ki so člani Zveze kulturnih društev v Mariboru, pošiljajo vsa poročila, ki se tičejo društvenega delovanja Zvezi, druge članke in dopise, ki jih sestavijo posamezniki, pa naravnost uredništvu Grude v Ljubljano. Naročnina za Grudo stane letno Din 30.—, članarina za Zvezo kulturnih društev pa Din 20.—. Naročnina za list se pošilja Grudi, članarina pa Zvezi v Maribor. Pazite na položnice!!

Krsto:

Radidon.

Pri nas imamo pa radidon,
radidon, trala.

Res!

V črni škatlji je zaprt in škatlja je z žico privezana na zid — menda, da ne bi ušla. Pa škatlja ni sama: Z njo je zvezana trobenta! Tudi trobenta je črna.

Govorimo o njej! Črna je, kot rečeno, tema je v nji. Včasih škriplje, včasih piska pa cvili; tudi hreščala je že. Ob lepem vremenu poje. Takrat je najbolj vesela. (Mi še bolj. Seveda!)

Joj — in še nekaj je pod nebom. Žica! Za perilo je previsoka, za nebeško lestvo prenizka.

Črna škatlja, črna trobenta, nebeška lestva — še kaj? Nič več (razen dveh zabojev. Ali tudi to mora biti!) To je ra-di-don.
Radidon, radidon!

* * *

Na poti me dohiti Špitalčeva vdova — Marjeta.
„Imate mleko na ognju? Marjeta!“, vprašam.
Ste kupili radidon? Se pogovarjate z Ljubljano, gospod?“
„Mamca, sneg! Kakšni oblaki, mrzli, glejte!“
A ona:
„Lovrenček je doli, (namreč v Ljubljani. Lovrenček je njen sin.) Pa so povedali, da imate radidon in slišite Ljubljance. Če bi mogla Lovrenčka nekaj vprašati?“
„Kdaj ste streho pokrili? Skoro bi zamudili: Še teden pa bi bil velik kup.“ (Drugam sem jo hotel speljati. Kdo ji je natvezil to o radidonu?)
„Tako bi ga rada vprašala, če hoče od prašiča kaj, ali kruha, nogavice. (Lovrenček je pri vojaki.) „Bi prišla zvečer gor!“ (K meni.)
„Kako je kratek dan. Na! — štiri, pa je noč!“
„Saj bom prinesla nekaj zato. Ker radidon ni zastoj. Vem.“
„Kdaj bom še doma. To pusto kamenje...“
Zavila je po stezi. Jaz po skalah dalje.
Tako sva se zmenila z Marjeto, da bo po radidonu ponudila Lovrenčku klobase in golenice...

* * *

Nedeljska tišina vlada vsepovsod, samo peč šumi.
In radidon...
Poslušamo, gledamo temo v trobenti. Kadar iz nje poje in govori, so usta odprta. Včasih zacvili ali zacvrkne, kakor bi se pekla gos.
Majda je v gugalniku. Marta lista po programu, njen ženin kadi cigareto. Jaz — pazim na kolesca.
Nedeljsko tiho je, samo peč šumlja in radidon poje...
Nekdo potrka in obenem vstopi:
„Sem prišla. Rekli ste — v četrtek je bilo!“ (Pa ni bil tedaj četrtek, nisem rekel jaz, ampak sama.) „Ali bi mi pustili telefon za nekaj besedi. Da bi...“
„Nimam telefona. V teh hribih, pa telefon...“
„Radidon, radidon! Kaj človek vse ne blekne. Radidon, radidon. Pa bi ga vprašala, mojega Lovrenčka!“
Ne vem, kaj bi. Strašno je vroče. Nekaj bo!
Marta ne obrača listov.
Majdin gugalnik stoji.
Ženin se smehlja skozi cigareto.
Tiho!
Samo radidon šumi, šumi. Kvartet poje slovenske narodne. — Pravkar je odpel. Čakamo.
„Ali naj kar tule povem? V trobento?“
„Mhm“, sem zastokal.
Majdi in Marti so se raztegnila usta, ženin se je izgubil v dimu...
Bog nebeški, Marjeta je začela:

Ošteva preljubega sina, uči ga o dobrem in pobožnem, ponuja mu no-gavice, klobase, potice...

Sin molči.

Pa ga še prav lepo prosi, naj nikar ne hodi ob nedeljah po Ljubljani, ker se tam nič dobrega ne sliši, nič lepega ne vidi. Pa te ženske! Nobenega pogleda ženskam, hudobam zapeljivim. Če bi pa, če pa... a to ne sme, vsi svetniki..."

Takrat pa —

— v trobenti lahek pok, nekoliko glasneje šumenje, nato se oglasi jasno in milo:

„Oj oženil se bom..." (To je bil naslov nove pesmi, ki jo bodo peli.)

Marjeta še gleda, kar more debelo v črno trobento, nato zagrešči:

„Kaj..." in komaj da ima čas odpreti vrata, zleti na pot.

„Kanalja!" vpije doli po cesti.

Vsi trije pri mizi se zvijamo in tresemo od smeha.

„Hahahahaha..."

„Hi i i i hihih..."

„Hu u u u huhu..."

Jaz pa vem, da bo jeza. Ženska bo mislila, da smo jo potegnili. Lovrenček bo zameril.

Radidon pa nedolžno poje, da se bo oženil...

• • •

Štirinajst dni je že — pa nič. Samo po vasi se nekaj šušlja.

Lepega dne me sreča na poti Špitalčeva. Vem, da ne pojde gladko.

„Vi, vi..."

Že oddaleč mi žuga. Kako bi se rešil. Ženska mi lahko skoči v lase.

„Marjeta, padlo je nekaj, izmuznilo se vam je. Škoda, da bi pobirali drugi.

Tam — ne tam! Bolj zadaj. Tam, tam!"

Ona gleda. Res gre iz štacune — pa kaj bi padlo. — Gleda, išče

Jaz jo pobiram urnih krač nazaj.

• • •

Spet so skopneli trije tedni, ko poslušamo v večernem mraku neutrudni dunajski valček. Neslišno sanjajo naše duše, ko se odpro vrata. Na pragu — zlomek — hočem reči: ne zlomek, ampak Špitalčeva vdova Marjeta.

Vsi vemo, kaj bo...

Marjeta nam zaigra prekrasen valček posebne sorte...

„Sem prišla povedat... (Aha, začetek je dober!)... sem prišla praviti...

Že zadnjič sem hotela, pa vas je kar kafa vzela..."

Ta njen glas: To ni jeza, je spoved!

„Nikar ne zamerite, da sem naredila tisto. Sama sem skuhala, sama pojedla..."

Kaj bi tisto! Majda nese že kofeta, Marta piškotov, ženin pride s sladko besedo in jaz iščem mehki dunajski valček, Marjeta pa pripoveduje, pripoveduje:

Kako je šla na vse zgodaj z vlakom v Ljubljano (takrat po tisti nedelji!), da je tam poiskala sina, (kako ga je težko našla) in ko sta prišla skupaj, oh kako ga je zmerjala, zmerjala. Da se ne bo ženil, pa da se ne bo! Sinko, ta dobri sinko na to še pomislil ni. Nič naj se ne izvija, ko ga je mati poznala sinoči po glasu. Ne boš se ženil, ne boš!

In tako naprej.

Šla je do poročnika. Šele ta je presekal voz in razjasnil mamici marsikaj. Saj se ne reče radidon, ampak radijon“, nas hoče učiti.

„Ne. Radio. Radi-o!“

„Moj ljubi radi-o! Kako si me naplahtal!“

Anekdote.

K Arturju Schnitzlerju, pesniku, ki je zdravnik na Dunaju, je prišla nekoč v ordinacijo dekle, ki se je pritoževala nad hudim glavobolom.

Schnitzler ji zapiše zdravila, ki bi jih morala bolnica jemati vsak večer, predno se poda k počitku.

Čez nekoliko dni pride zopet ista pacientka k Schnitzlerju.

Gospod doktor, kaj mi je storiti? Glavobol me noče zapustiti, toži dekle. Schnitzler jo nekoliko časa motri, nato pa reče: „Omožite se!“

Ali me bo potem glavobol zapustil, vpraša dekle.

Schnitzler ji odvrne: „Da, zapustil vas bo in prešel — k možu.“

*

Charli Chaplin — znani amerikanski filmski igralec, ki dosega v svojem poklicu neverjetne uspehe, a je v svojem zakonu silno nesrečen, ker ga je žena varala in je radi tega na ženski spol upravičeno hud — se je nekoč nahajal v družbi umetnikov in učenjakov.

Neki mladi učenjak je pripovedoval, da je njegov tovariš trdil, da proces svetovnega ustvarjanja še ni dokončan in da je še v teku.

Kaj nas to briga vsklikne neki drugi filmski igralec.

Chaplin se dvigne, pogleda ostro svojega klepetavega tovariša in reče nato: Neumnež! To je zelo važno, ker obstoja potem upravičena bojazen, da bo ustvarjena še ena Eva.

O kitajskem zidu.

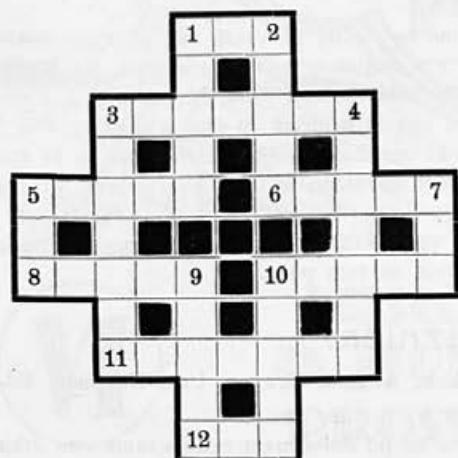
Kitajski zid je tako znano človeško delo, da se uporablja njegovo ime že v pregovorih. Če se hoče označiti, da neka vas, občina ali mesto noče tujega vpliva, oziroma noče se poslužiti pridobitev in izkušenj drugih krajev, tedaj se često sliši, da se je dotična vas obdala s kitajskim zidom. Ne bo nič odveč, če vam poslužim v svrhu boljšega razumevanja z nekaj številkami.

17 stoletij so Kitajci gradili svoj zid, ki naj bi služil v obrambo pred vpadi severnih barbarskih narodov. Skoraj 3.000 kilometrov je ta zid dolg in je speljan preko hribov in dolin. Visok je pa kitajski zid do 16 metrov in je spodaj širok 8, zgoraj pa pet metrov. 300 milijonov kubičnih metrov kamena je v njem zazidanega.

Lažje si boste predstavljali dolžino kitajskega zidu če navedem primero: Brzovlak, ki napravi 90 kilometrov na uro, bi rabil za dolžino kitajskega zidu 44—45 ur. Če bi se pa kdo okorajžil in hotel peš prepotovati to daljavo, bi moral hoditi najmanj 100 dni po 30 kilometrov na dan. Vendar vam tega zaenkrat še ne svetujem, ker nisem še izračunal, koliko parov čevljev bi med potjo strgali.

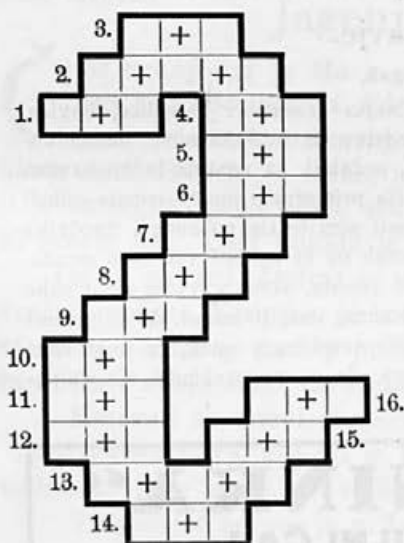
1. Križanka.

- Navpično: 1. moško krstno ime
2. Gozdna žival
3. Mesto na Dolenjskem
4. Trg na Dolenjskem
5. Del obraza
6. Vrsta pesnitve
7. Grško mesto
8. Bolezen
9. Bolezen
10. Bolezen

- Vodoravno: 1. Poljski pridelek
3. Mesto v Sloveniji
5. Beležnica
6. Del telesa
8. Okras sobe
10. Bolezen
11. Del sveta
12. Število

2. Vprašanje.

- Vstavi črke: a, a, a, a, a, a, a, a,
b, b, č, d, d, d, e,
e, e, g, g, i, i, i,
i, i, i, k, k, k,
k, k, l, l, n, n,
n, o, o, o, o, o, o,
r, r, r, r, s, s, s, s,
s, u, v.

- Besede pomenijo: 1. posoda,
2. vrsta pesnitve,
3. tekočina,
4. govedo,
5. oseb. zaimek žen. sp.
6. otok v Dalmaciji,
7. predplačilo,
8. posoda,
9. član družine,
10. število,
11. član družine,
12. znamka ur,
13. vas pri Ljubljani,
14. tekočina,
15. vrsta pesnitve,
16. zver.

Po redu križcev čitaš važno vprašanje.

Nagrada: Alojzij Gradnik: Kitajska lirika.

Nekaj splošnih pripomb. Reševanje križank se je tudi pri nas zelo udomačilo in staro in mlado z veseljem sodeluje pri tem „sportu“. Tudi „Gruda“ bo v tekočem letu priobčevala po možnosti v vsaki številki vsaj po eno križanko ali kaj sličnega, s čemur upamo ustreči našim čitateljem. Da pa še bolj zainteresiramo naše čitatelje za to vrsto razvedrila, bomo pravilne rešitve nagradili. Natečaja se lahko udeleži vsak naročnik „Grude“, ki je poravnal naročnino za te-

koče leto. Razentega bomo imena vseh onih, ki so pravilno rešili oziroma poslali pravilno rešitev, priobčili v „Grudi“.

Reševanje križank je kakor rečeno po večini že vsem več ali manj znano in se zato tu ne bomo obširneje pečali s podukom o načinu reševanja. Na kratko bodi povedano sledeče: V vsak kvadrat pride le ena črka. N. pr. pod 1 vodoravno naj se navede beseda, ki pomeni poljski pridelek in ima le 3 črke. Pod 1 navpično je treba pa poiskati besedo, ki označuje moško krstno ime in ki ima 5 črk. Začetna črka pri 1 vodoravno in 1 navpično je torej ena in ista. V črne kvadrate ne pride seveda nobena črka.

Če pa kdo kljub temu ne bo znal rešiti križanke, naj vpraša morda soseda ali koga drugega, ki je izurjenjši sportnik na tem podju.

3. Paznica.

Marko, Anton, Tomaž, Ivan, Jakob, Avgust, Gregor, Urh, Bogomir, Edward, Ciril.

Iz vsakega gori navedenega imena se po določenem redu vzame ena črka in dobiš ime znane osebe iz kmetskih bojev.

Pogumno na delo! Veliko sreče želi

uredništvo.

Skrb za zdravje.

Ozeblina na nogah.

Zoper ozeblina se priporočajo najrazličnejša sredstva: kamelice, ilovica, osoljena voda, terpentinov špirit. Od vseh sredstev pa je najcenejše, najučinkovitejše sledeče: Ako imaš močno ozeble noge, počakaj, da nastopi južno vreme, da se sneg omehča. Sezuj se, natakni copate. Na primernem mestu copate odloži in stopi bos v mehek sneg in začni urno stopati sem in tja po snegu. Spočetka te bo morda malo zeblo. Po dveh ali treh minutah pa že ne boš več čutil mraza. Po snegu stopaj 10 do 30 minut. Nato natakni copate, stopi v vežo, obuj suhe nogavice in čevlje in se sprehajaj ali v veži ali zunaj vsaj 10 minut, da si ogreješ noge. Stori tako in ne boš več čutil ozeblin. Ne smeš pa v sneg, če imaš rane na nogah. Pri sezuvanju in obuvanju bodi uren, da se ne prehladiš. Če si neokreten, naj ti kdo pomaga.

„PLANINKA“ ZDRAVILNI ČAJ

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokracne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izbornu učinkuje pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „PLANINKA“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plombiranih paketih po Din 20 — z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. LEO BAHOVEC - LJUBLJANA

Dobro kupite

nogavice, rokavice, kravate, srajce, nahrbtnike, naramnice,
dežnike, palice, čipke, svilnate trakove, gumbi, nože, škarje,
voščeno platno (Wachstuch), potrebščine za šivilje, krojače,
čevljarje, tapetnike le pri

JOSIP PETELINC, LJUBLJANA

Nizke cene!

blizu Prešernovega spomenika (ob vodi).

„EKONOM“

**osrednja gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica 7**

Ima v zalogi po najnižjih cenah deželne pridelke, najfinejšo
banaško in domačo moko, krmila, spec. blago in ostale v to
stroko spadajoče predmete.

Zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne
strešne opeke iz opekarni Ilovac, Karlovac, ter najboljšega
splitskega in trboveljskega portland cementa.

TISKARNA
LITOGRAFIJA
OFFSETTISK
KARTONAŽA
KNJIGOVEZNICA

J. Blasnika nasl.

LJUBLJANA, BREG ŠTEV. 10 - 12.

Poravnajte naročnino!

Razširjajte „Grudo“

čitajte knjige „Kmetijske Matice“!

Denar naložite

naiboljše in
najvarnejše

pri domačem zavodu

KMETSKE HRANILNICE

IN POSOJILNI DOM

V LJUBLJANI

registr. zadruga z
neomejeno zavezo

Tavčarjeva (Sodna) ul. 1.

Brzjavke: »Kmetiskidom«. Račun poštne hranilnice 14.257. Telefon 2847

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po **6%**, proti trimesečni odpovedi po **7½%**, brez odbitka davka na rente.

Stanje vlog:
nad Din 20.000.000.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog.

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. Vložne knjižice drugih zavodov sprejema kot gotovino brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbe in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8-12½ in od 3-4½, le ob sobotah in dnevih pred prazniki od 8-12½.

Podružnica v Mariboru Slomškov trg 3 (poleg Stolne cerkve)